

ליקוטי מוהר"ן בפרשה - 135

פרשת 'ויקרא' - הד"שפ"ג / מאת הרה"ג אליהו עטיה שליט"א

לקבלת השיעור במייל:
6537488@gmail.com

מבוסס על ליקוטי מוהר"ן - תורה ל"ו (ח"ב)

איך מרגישים בכל דור כאילו יצאנו ממצרים / מנהג סיבוב הקערה / המצות כנגד ג' המוחין / שבעים נפש - כנגד שבעים פנים של התורה / התיקון שעשו ישראל בעבודת פרך במצרים / מדוע יעקב לא נמנה במנין 'שבעים נפש' / ה'אחד' יותר שכולל את כולם / שבעים נפש - וארבע כוסות יין / התורה שאמר רבינו במשתה היין / המעשה של שפיכת היין בקידוש בברסלב / המעשה בקידוש באומן במקום שלא קידשו שם מעולם / לזכות לתורה צריך קודם תיקון / פגם הברית' / שמירת הברית - זו 'מצה שמורה' / לאכול כל ימות הפסח דוקא 'מצה שמורה' / כיצד מרמזים ד' כוסות על כל חלק פרד"ס התורה / הטעם הפנימי שלא מניחים את הד' כוסות בקערה / קרבן פסח וקרבן חגיגה בימים ושמהל / קרבן פסח בחסד / קרבן חגיגה בביצה ובגבורה / מרור כורך בתפארת ויסוד / חרוסת ב'נצח' - 'נחמן', ומרמזת על 'תיקון הכללי' / 'חרוסת - חס רות' / את הכורך טובל בהרבה חרוסת ובהיסבה / כרפס בהוד - למעט בעבודה קשה / שיעור הכזית הכי קטן / הטעם בפנימיות להטביל את הכרפס במי מלח / כשיוצאים ממצרים מתקנים את התאוה הכללית / איך אמר יוסף לשבטים שקר - שבאו לראות את ערות הארץ / האם אכלנו מצות במצרים או כשיצאנו / חסד - זרוע נטויה שבא גאל אותנו הקב"ה לבדו / כשמסדרים את הקערה להתפלל על ההשגות האלו / פסח הוא זמן של עשירות דקדושה / המנהגים בזרוע / בליל הסדר יש שבירה לכל התאוות / לאכול ביצה ושקדים בתחילת הסדר שלא להיות רעבים מדי / ד' התאוות רמוזים בד' אבות בדיקין / צריך לחזור את התורה ד' פעמים לפני שאומר / בליל הסדר הכל הוא בכח 'איתערותא דלעילא'

השיעור לרפואה שלמה של שרון בן נעילה נעמי 'אל נא רפא נא לוי'.

איך מרגישים בכל דור כאילו יצאנו ממצרים

א. מתקרבם לחג הפסח, וכתוב בהגדה: "בכל דור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים", והוא מדברי המשנה בפסחים (דף קט"ז): - והשאלה: הרי אנחנו לא היינו עבדים במצרים, כי כבר אבותינו יצאו ממצרים, ואם כן, איך מי שלא היה במצרים, יכול לקיים את החיוב הזה לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים? ועל כרחך שברוחניות אדם עדיין הוא עבד במצרים - עבד לכל המיצרים והתאוות, והלוואי שבאמת שהשנה הוא יצר ממצרים. ובעומק, על ידי שאדם יודע שהוא עדיין עבד ברוחניות ליצר הרע, ושהוא צריך לצאת משם, הוא ירגיש קצת את ענין העבדות והשעבוד, ויוכל להרגיש את עבדות מצרים, שהיתה אז גם עבדות רוחנית לקליפת מצרים.

ולכן, אנחנו מצווים בכל שנה לקיים את חג הפסח, אכילת מצות, ד' כוסות, כי בכל שנה חוזר האור של יציאת מצרים מחדש כמו בזמן יציאת מצרים - כימים ההם בזמן הזה. וכעת נבוא לבאר בעומק את הענין של מצות אכילת מצה, ונלמד בעז"ה כמה רמזים לעבודת ה' בענין אכילת המצות.

והמפתח לכל זה הוא 'סדר קערת ליל הסדר' של האר"י ז"ל שהוא לפי סדר עשר הספירות, וכשנתבונן בסדר הקערה, נוכל להבין את הסדר - של ליל הסדר. כי הדבר שמאפיין את הלילה הקדוש של 'ליל הסדר' - זה ה'סדר', לילה מאוד מסודר.

מנהג סיבוב הקערה

ב. קודם כל, יש לנו את הקערה עצמה שהיא בספירת המלכות. מה הסיבה? כי ספירת המלכות מקבלת את ההארה מכל הספירות שמעליה, ומעבירה אותם אלינו, וכך גם קערת הסדר, היא מקבלת את כל ההארות של רמזי הספירות המונחים בה, ואנחנו מקבלים ממנה. יש מנהג אצל המרוקאים שלוקחים את הקערה

של ליל הסדר, ומעבירים אותה על ראש של כל אחד מהמסובים, ונותנים איתה מכה קטנה על הראש, וזה נקרא: "בבהילו יצאנו ממצרים". ומה הנקודה במנהג הזה? קודם כל כפשוטו, זה גורם להתעורר ולשאול שאלות בשמחה. אבל כיון ש'מנהג ישראל תורה' - אפשר להסביר בעומק שהמנהג היפה הזה, רומז: שע"י מכה קטנה שנותנים - עם הקערה וכל מה שבתוכה - על הראש, מכניסים את כל ההארה המיוחדת של 'עשר הספירות' שבקערה - אל המוחין של כל אחד ואחד, וכך זוכים אל ההארה הזאת.

המצות כנגד ג' המוחין

ג. ונתחיל לבאר את כל 'סדר הקערה', על פי כל ספירה וספירה: יש לנו את שלושת המצות - שהן כנגד: כהן, לוי, וישראל, שבדרך כלל זה חסד גבורה ותפארת. אבל באמת הבחינה של המצות יותר גבוהה, כי הם בחינת המוחין, ולכן שלוש מצות זה כנגד: חכמה, בינה, ודעת. 'חכמה' - קו הימין כנגד המצה של הכהן. 'בינה' - קו השמאל כנגד המצה של הלוי. 'דעת' - קו האמצעי כנגד המצה של הישראל.

רבינו אומר בליקוטי מוהר"ן (תורה ח' תניינא) ששלושת המוחין הם שומרים את האדם מתאוות ניאוף. וז"ל: כי יש שלשה מחין וְכָל אֶחָד וְאֶחָד הוּא בְּחִינַת מְחִיצָה פְּרוֹסָה בְּפָנָיו זֹאת הַתְּאֵנָה... כי 'אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות' (סוטה ג). אבל ב'שְׂמַח וְהַדְּעַת שְׁלֵם, הוא מגן ב'פְּנֵי הַתְּאֵנָה הַזֹּאת, עכ"ל. כי עיקר ענין יציאת מצרים היה לתקן את (בראשית מב, ט) "עֲרֹת הָאָרֶץ", שזו טומאת עריות שהיתה במצרים. ועל ידי התיקון הזה היה אפשר לזכות למתן תורה. ולכן קודם שנמשיך בסדר הקערה, נבאר קודם את ענין ארבע כוסות יין, שהם כנגד ד' חלקי פרד"ס התורה שנמשלה ליין (ויקרא רבה ל, א), ותנחומא (אחרי י').

שבעים נפש - כנגד שבעים פנים של התורה

ד. רבי נתן בליקוטי הלכות (הל' פסח הלכה ה') כתב הלכה שלמה של ענין פסח על פי תורה ל"ו בליקוטי מוהר"ן: ושם הביא רבינו את הפסוק (דברים י, כב): "בְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ יֵרְדוּ אֲבֹתֶיךָ מִצְרַיִם". מה הנקודה של 'שבעים נפש', הרי תמיד החלוקה של עם ישראל היא של י"ב שבטים, ומה הנקודה שבני ישראל ירדו למצרים בשבעים נפש, (כולל את יוסף ובניו שהיו במצרים ויוכבד שנולדה בין החומות).

ומסביר רבינו וז"ל: וְזֶהוּ כָּלָל, כי פֶּל נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁרָשׁ בְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ שֶׁל בֵּית יַעֲקֹב, וְשִׁבְעִים נֶפֶשׁ שֶׁל בֵּית יִרְדּוֹ אֲבֹתֶיךָ מִצְרַיִם. מה הנקודה של 'שבעים נפש', הרי תמיד החלוקה של עם ישראל היא של י"ב שבטים, ומה הנקודה שבני ישראל ירדו למצרים בשבעים נפש, (כולל את יוסף ובניו שהיו במצרים ויוכבד שנולדה בין החומות).

התיקון שעשו ישראל בעבודת פרך במצרים

ה. ולבאר את זה נקדים את דברי האר"י ז"ל, (דרושי הפסח דרוש א') שכל הענין של גלות מצרים בא לתקן את המאה שלושים שנה

אלא הוא האחד שמעליהם, הוא השבעים ואחד – שזה ה'אחד' יותר – 'המופלא שבסנהדרין', 'האחד שכולל את כולם'.

וכמו שיוסף ידע לשון הקודש שזה אחד יותר, ויעקב היה בחי ה'שבעים ואחד', והוא יותר גבוה מכל השבעים נפש, והוא המכריע את הכף – לכף זכות כנגד השבעים של הסטרא אחרא. אבל זה רק בהעלם ואי אפשר לגלות את זה, כי הסטרא אחרא לא תתן שיהיה לנו איזה דבר אחד יותר ממנה, ולכן התורה מעלימה את יעקב ולא מונה אותו "בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה".

שבעים נפש - וארבע כוסות יין

ח. הבחינה של שבעים קשור ל'יין' – כמובא בגמרא (עירובין סה). "אמר רבי חייא: כל המת'יישב ב'יין: יש בו מדעת שבעים זקנים. יין ניתן בשבעים אותיות, וסוד ניתן בשבעים אותיות, נכנס יין – יצא סוד". יין בגימטריא שבעים = שזה גם סוד (שבעים), וזו בחינה של 'נכנס יין – יצא סוד' – סוד התורה. כי כתוב בגמרא (סנהדרין לח). אומרת 'אגבירו חמרא לדרדקי' – תתנו לצעירים לשתות יותר יין, הצעירים האלו היו תלמידי חכמים עצומים, רק הם היו מתביישים לדבר בפני הגדולים, ולכן רצו לתת להם יין, כדי שיאמרו סודות התורה. מובא בגמ' (שבת קד). 'אתו דרדקי לבית המדרש, ואמרו דברים שאפילו בזמן יהושע בן נון לא אמרו כמותם. מסביר הבעל שם טוב הקדוש (תולדות יעקב יוסף פרשת ויקהל) שהיה להם כח לא בגלל שהם היו דרדקי אלא בגלל שהם היו ענווים ומחזיקים את עצמם לקטנים. ה'דרדקי', זה סימן לענווה, אבל גם יש ענווה פסולה, שאדם מתבייש לדרוש אפילו שהוא תלמיד חכם, ולכן מה עושים? נותנים לו לשתות יין, ואז: 'נכנס יין יצא סוד'.

התורה שאמר רבינו במשתה היין

ט. מסופר שרבינו כשהיה צעיר בן שמונה עשרה, פעם אחת הגיע למאהלוב, כמובא בחיי מוהר"ן (אות ק"ח), והיה זה בשביל להשיא אשה לחותנו אחרי שנפטרה אשת חותנו הראשונה. ושמעו שהוא תלמיד חכם גדול, אבל הוא יושב ושותק, מה עשו? נתנו לו קצת יין לשתות, ואז הוא התחיל לומר להם תורה. וכמו שמובא בחיי מוהר"ן (שם), וז"ל: ונתנו לו יין לשתות והוא זכרוננו לברכה היה עדין סגור ולא היה רגיל לומר תורה ברבים, אך אז בשעת משתה היין נתלהב לבו ופתח פיו וגלה לפנייהם דברים נפלאים ונוראים. והאנשים אשר היו שם ראו את המראָה הזאת, הקדה ראו בן תמהו, ונבְּהלו מאד, ע"כ. וזה גרם שהתחילו להתקרב אליו עוד האנשים, ומאז התחילה חסידות ברסלב, ואז קראו לו הרבי ממעדבדיווקא, כי בהתחלה היה לו רק את המקורב הראשון רבי שמעון, ואחר כך התקרבו עוד תלמידים.

המעשה של שפיכת היין בקידוש בברסלב

י. היה עוד מעשה עם יין, כשרבינו נכנס לעיר ברסלב, והוא עשה קידוש ואז נשפך היין, כמובא בחיי מוהר"ן (אות קט"ו), וז"ל: פעם אחת סמוך לכניסתו לברסלב מזגו לו כוס יין לקדוש, ונשפך על הארץ. ומזגו לו כוס אחר, וקדש עליו. ואחר כך אמר היים נטענו

(ק"ל שנין) שבהם היה פגם גדול לאדם הראשון, כי היה צריך לצאת זוהמת הנחש במשך מאה שלושים שנה, שזו הזוהמה שהטיל הנחש בהם ע"י 'חטא עין הדעת'. ובגמרא (עירובין יח) מובא: שאדם הראשון ראה קרי לאונסו במשך מאה שלושים שנה. ואת אותן מאה שלושים שנה צריכים לתקן בגלות מצרים.

ומסביר רבינו בליקוטי מוהר"ן (תורה ל"ז עם דברי ר' נתן בלקוטי הלכות הנ"ל) שזו היתה ההכנה למתן תורה – לתקן את הקליפה קודם שמגיעים לפרי. וז"ל רבינו: וְהוּא כָּלָל, שְׁכָל נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל קִדְּם שֵׁישׁ לָהּ הַתְּגָלוֹת בְּתוֹרָה וּבַעֲבוּדָה, אֲזִי מְנַסִּין וּמְצַרְפִּים אֶת הַנֶּפֶשׁ, בְּגָלוֹת שֶׁל שְׁבַעִים לְשׁוֹן – הֵינּוּ בְּתַאֲוֹתֵיהֶן וכו'. כי הקליפה קדמה לפרי, ומי שרוצה לאכול הפרי, צריך לשפר מקדם הקליפה. לכן, קדם ההתגלות, מכרח הנפש לבוא בגלות, הינו במידותיהם כדי לשפרם, ולבוא אחר כך להתגלות, עכ"ל. וזה נעשה ע"י (שמות א, יד): 'וַיִּמְרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בְּעַבְדָּה קָשָׁה בְּחַמֵּר וּבַלְבָּנִים וּבְכָל עֲבֹדָה בְּשָׂדֵה אֶת כָּל עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר עָבְדוּ בָהֶם בְּפָרְךְ', ודוקא ע"י העבודה והשעבוד הקשה שהיה במצרים, הצלחנו לתקן את המאה שלושים שנה של אדם הראשון, וזכינו לתורה בשלימות בבחינת: 'שבעים פנים לתורה'. וא"כ הנקודה של "בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה" – בבחינת 'להקדים רפואה למכה', כי מה שנתן לנו את הכוח לעמוד בגלות מצרים – זה הכוח של 'שבעים פנים לתורה' – שהיה נכלל בהעלם תוך השבעים נפש של אבותינו שירדו למצרים.

מדוע יעקב לא נמנה במנין 'שבעים נפש'

ו. לכאורה בתוך ה'שבעים נפש', היה צריך למנות גם את יעקב אבינו, והשאלה, למה יעקב עצמו לא נכלל בשבעים נפש, וכמו שכתוב (שמות א, ה) 'וַיְהִי כָּל נֶפֶשׁ יִצְחָק יִרְדְּ יַעֲקֹב שְׁבַעִים נֶפֶשׁ', והרי שמונים בשבעים רק את יוצאי ירך יעקב ולא את יעקב בעצמו. (אמנם כמה מהפרשנים הפשטנים כן מונים ליעקב, אבל לא כן דעת חז"ל במדרש ובראשית רבה צד, טו) וברש"י, שמשלימים את יוכבד שנולדה בין החומות למנין שבעים). ולכאורה למה לא נמנה יעקב בעצמו. אכן כפי דברי רבינו הנ"ל ש'שבעים נפש' זה 'שבעים פנים לתורה', א"כ יעקב הוא הוא בחינת התורה בעצמה שממנה יוצאים כל השבעים פנים. ולכן יעקב לא נמנה בשבעים נפש, כי הוא ה'אחד' יותר, שאותו האחד הוא ה'כולל' את כל ה'שבעים נפש'.

ה'אחד' יותר שכולל את כולם

ז. וכמו שמצינו אצל יוסף שבא לפרעה שידע שבעים לשון, וידע לשון אחד יותר שזה לשון הקודש, ובכח הזה הוא התגבר על פרעה. וכך גם לנו יש את הבחינה של שבעים פנים לתורה, שזה כנגד שבעים לשון של העכו"ם – ובנוסף יש לנו את לשון הקודש, שזה אחד יותר, וזה בחינה של יעקב בעצמו, שהוא השבעים ואחד, בחינת 'לשון הקודש' לשון אחד יותר כמו אצל יוסף.

כי באמת לא מספיק רק שיהיה "זה לעצמך זה", אלא צריך גם אחד יותר. וכמו שהיה בסנהדרין שבעים ואחד דינים, ומובא במשנה (סנהדרין ב.) "ומשה על גביהן" – משה אינו בכלל שבעים הסנהדרין,

והסברנו, שהכוונה שתיקנו את עצמינו מ'פגם הברית' שזה פגם מצרים "עֲרֹת הָאָרֶץ", שזה הענין ש'בכל דור ודור חייב אדם להראות את עצמו כאילו יצא ממצרים, דהיינו שהוא יוצא מהמצרים והיצר הרע שלו. ובשביל זה צריך את תיקון 'סדר הקערה שפתחנו בו, וכמו שנבאר עתה.

שמירת הברית - זו 'מצה שמורה'

יד. כבר ביארנו שהמצות הם ג' מוחין חב"ד, והבאנו (באות ג') את דברי רבינו: **כִּי יֵשׁ שְׁלֹשָׁה מִחִין וְכָל אֶחָד וְאֶחָד הוּא בְּחִינַת מְחִיצָה פְּרוּסָה בְּפָנֵי זֹאת הַתְּאֻנָּה, ע"כ. ולכן בליל הסדר אוכלים דוקא 'מצה שמורה', רבינו אמר (שיח שרפי קודש ח"ב ל"ז), וז"ל: פֶּעַם, בְּשֹׁדְדָרוּ לְפָנֵי רַבְּנוּ מַעֲנִין מְצָה שְׂמֹרָה, וְהִתְהַמְנַחַת עַל הַשְּׁלֶחָן מְצָה שְׂאִינָה שְׂמֹרָה, נִגַּע רַבְּנוּ בְּמְצָה וְאָמַר: מְצָה, שְׂאִינָה שְׂמֹרָה, וְחָזַר וְנִגַּע בְּגוּפוֹ וְאָמַר: "שְׂמִירַת הַבְּרִית", וְחָזַר וְנִגַּע בְּמְצָה וְאָמַר "זֶהוּ מְצָה שְׂמֹרָה", "מְצָה" - "שְׂמִירַת הַבְּרִית" - אִיזוּ "מְצָה שְׂמֹרָה", רַבְּנוּ הָיָה נוֹהֵג לְאָכַל רַק מְצָה שְׂמֹרָה, עכ"ל.**

לאכול כל ימות הפסח דוקא 'מצה שמורה'

טו. כלומר, אפילו שלפי עיקר ההלכה כל הענין של 'מצה שמורה' - שתהיה שמורה כבר משעת קצירה, וכמו שכתוב (שמות יב, יז) **"וְשִׂמְרַתֶּם אֶת הַמְּצוֹת"**, הוא רק בליל הסדר, כמבואר בשולחן ערוך (או"ח תנג, ד, ובמשנה ברורה ס"ק כ"א). אך בשאר ימי הפסח יש מקילים לאכול מצה שאינה שמורה משעת קצירה, אלא מספיק שהיה שימור בשעת טחינה - כמו מצות מכונה רגילות (שלא כתוב עליהם 'מצה שמורה'). אבל המהדרין משתדלים לאכול מצה שמורה כל ימות הפסח, וברוך ה' שהיום יש הכל בשפע ראוי לכל אחד להחמיר בזה לאכול כל הפסח רק 'מצה שמורה'. והנקודה בפנימיות: כי מצה שמורה מרמזת על שמירת הברית, כי ה'מצות' הם בחי' המוחין, ורבינו אמר שהמוחין הם מחיצה כנגד תאוות ניאוף, וע"י השכל בלבד אדם יכול להישמר מפגם הברית. ולכן כשאדם מהדר לאכול מצות שמורות, יהיה לו עוד עזרה משמים להינצל מ'פגם הברית'.

ביצד מרמזים ד' כוסות על כל חלק פד"ס התורה

טז. אבל גבי היין כבר ביארנו שהוא שלב יותר גבוה (אע"פ שהוא פחות מהמצות שהם מוחין דאבא והיין מוחים דאימא), כי היין מרמז על התורה. ולכן נשים לב איפה שותים את כל ד' הכוסות: את הכוס ראשון שותים בברכת הקידוש, שזה 'קדש', לרמז על הקדושה שאנחנו זוכים ע"י לימוד התורה, ומרמז שכבר בלימוד הראשון, דהיינו אפילו בלימוד הפשט צריך שתהיה קדושה, ולא רק בלימוד הדרש והסוד.

הכוס השניה בברכת 'גאל ישראל', שזה כנגד הגאולה, כי עתה שעדיין לא באה הגאולה, יש לנו רק רמזים על הגאולה, הרבה מאוד רמזים. והכוס השלישי שותים בברכת המזון - הברכה היחידה שהיא מדאורייתא, והיא כוללת את כל הברכות על המזון, כלומר שאתה מקדש את כל האכילה שאכלת על ידי

שם בְּרִסְלָבִיר חֲסִידִים, וְשֵׁם זֶה לֹא יִשְׁתַּקַּע לְעוֹלָם, כִּי לְעוֹלָם יִהְיֶה אֲנִשֵּׁי שְׁלוֹמֵנוּ נִקְרָאִים עַל שֵׁם עִיר בְּרִסְלָב, וְכֵן הָיָה.

המעשה בקידוש באומן במקום שלא קידשו שם מעולם

יא. והיה גם מעשה שלישי: באומן כשרבינו היה בבית של נחמן נתן רפפורט בשבת נחמו, ואמר שבבית הזה לא עשו קידוש מעולם, ושם רבינו קידש את המקום של הפטירה והקבורה שלו בקדושת ארץ ישראל, כמו שגילה אז תורה ע"ח תניינא ששם מדבר, שעם ישראל כובשים את ארצות הגוים, ומקדשים אותה בקדושת ארץ ישראל.

ביאור הענין קצת

יב. ואלו הם שלוש תחנות גדולות בחיי רבינו: א. בתחילת ההתגלות של רבינו במעבדבדיווקא. ובלי קידוש אלא בשתיית היין בבחינת 'נכנס יין יצא סוד'. ב. הפעם השנייה היתה בעיר ברסלב ושם רבינו קרא לנו את השם 'ברסלבר'ס חסידים'. ושם זה היה ע"י שפיכת היין דווקא, וזה לא בגלל שהיה זקן, שהרי שרבינו נולד בא' ניסן תקל"ב, וכשהגיע לברסלב בתחילת חודש אלול שנת תקס"ב, היה בסך הכל בן שלושים וחצי, ולכן אין שום סיבה שישפך לו היין. והסיבה שלרבינו נשפך היין היתה כדי לקדש את האדמה, כדי לכבוש את העיר ברסלב.

כי העיר ברסלב היתה בתחילה מאוד טמאה, והיה שם פריץ שהיה מראה עצמו ל'אובה ישראל', והוא גרם ע"י האהבה שלו כביכול להרבה חטאים של פגם הברית ולכן רבינו אמר (חיי מוהר"ן קס"ז): תזכרו איך מצאתי אתכם כשבאתי לברסלב ואיך הוצאתי אתכם משיני הס"מ, שזה היה אותו פריץ מרושע שהחטיא מאוד את היהודים שם. ולכן כדי להכניע את הטומאה של העיר ברסלב - רבינו היה צריך לקחת ולשפוך יין של קידוש, ודווקא ע"י שפיכת היין, הוא גירש את הטומאה הגדולה שהיתה בעיר ברסלב, וכך הוא קידש אותה. הפעם השלישית היתה באומן ושם רבינו עשה קידוש בבית שאף פעם לא נאמר בו קידוש. ושם הקידוש של המקום נעשה, על ידי אמירת תיבות הקידוש.

יוצא שהיה פה עלייה של שלושה שלבים: השלב הראשון: שתיית יין בסעודה - ועי"ז היתה אמירת תורה, והתגלות. השלב השני: קידוש, והעיקר היה היין שנשפך על הארץ כדי לגרש את הטומאה. השלב השלישי: אמירת קידוש במקום שלא נאמר בו קידוש, ובאמירת תיבות הקידוש, רבינו קידש את המקום בקדושת ארץ ישראל, להיות מקום גניזתו וקבורתו, עד ביאת גואל צדק ותחיית המתים אמן.

לזכות לתורה צריך קודם תיקון 'פגם הברית'

יג. בליל הסדר אנחנו שותים ד' כוסות, וכבר רמזנו שייך זה כנגד 'יינה של תורה', 'סוד' התורה. וארבע כוסות מרמזים על ד' הבחינות של התורה, כי התורה היא פרד"ס פ'שט ר'מז ד'רש ס'וד, ועל ידי שתיית היין בליל הסדר בארבע כוסות זוכים אל סודות התורה. אבל זה בתנאי, שהראנו את עצמנו כאילו יצאנו ממצרים,

על פסח, ומרורים לתשעה באב, ששניהם באותו יום). ולכן אפילו בפסח חג החירות אנחנו מזכירים רמז לאבלות של תשעה באב – באכילת הביצה שהיא מאכל אבלים, כי הרי עדיין לא זכינו ל'שְׂמֵחִים בְּבִנְיָן עִירָךְ, וְשָׂשִׁים בְּעִבּוּדְךָ, וְנֹאכַל שֶׁשׁ מִן הַזְּבָחִים וּמִן הַפְּסָחִים אֲשֶׁר יִגִּיעַ דָּמָם עַל קִיר מִזְבֵּחַךְ לְרִצּוֹן'. אולי השנה בעז"ה נזכה, אבל במשך כאלפיים שנות גלות עדיין לא זכינו לזה. והחגיגה שזה 'שמחת החג' – היא בגבורה – בצמצום, כי עדיין אין לנו בית מקדש, ולכן רומזים את 'החגיגה' ב'ביצה' – מאכל אבלים, והמקום שלה בקערה הוא בגבורה'.

מחר כורך בתפארת ויסוד

כא. אחר כך יש לנו את התפארת והיסוד, ובשניהם יש 'מרור', כי אע"פ שכתוב בהגדות מרור באמצע חזרת למטה, מ"מ למעשה בשניהם שמים חסה, יש שמים כאן עלים וכאן את הקלח. פעמים אוכלים מרור, אחד בשביל מצות אכילת מרור, ופעם שנייה מיד אחר כך כשעושים את הכורך. והמרור שייך לתפארת וליסוד, ששניהם יכולים להיות בחינה אחת, כמובא בזוהר הקדוש (פרשת פינחס ח"ג דף רכג) ש'גוף וברית חשבינן חד'. והנה המרור מרמז על 'פגם הברית', שזהו בחינת 'מיין מרידין', כמבואר בלקוטי מוהר"ן (תורה נ). ולכן המרור שהיה לנו במצרים, היה על 'פגם הברית' של הק"ל שנין של אדם הראשון כמו שהזכרנו לעיל. והיות ש'גוף וברית חשבינן חד', גם התפארת וגם היסוד שניהם רומזים לענין של המרור שצריך לתיקון הברית, והנקודה של המרור זה להמתיק אותו, ולכן אנחנו לוקחים את המרור ומטבילים אותו בחרוסת.

חרוסת ב'נצח' - 'נחמו', ומרמזת על 'תיקון הכללי'

כב. וכאן בחרוסת יש לנו את עיקר החידוש, דהנה החרוסת נמצאת בקערה במקום של ה'נצח'. רבינו הוא בחינת 'נצח', שמו 'נחמן' שעולה 148 כמנין 'נצח', וכן כמנין 'פסח', כי זה עיקר חג ה'פסח' תיקון הברית, לתקן את ה"עֲרֹת הָאָרֶץ" – 'מצרים שבל אחד ובכל דור ודור', וזה על ידי תיקון הכלל. ולכן הבחינה שכנגד רבינו בקערת ליל הסדר – זה בחרוסת המתוקה והטעימה, שכולם הכי אוהבים. התפקיד של החרוסת, להמתיק את המרור שהוא ב'תפארת' ו'ביסוד' – להמתיק את 'פגם הברית' שזה ה'מרור', צער מרירות החטא והעצבות והמרה שחורה – שהם הגורמים את החטא, וממתקים אותו ע"י שמטבילים בחרוסת.

'חרוסת - חס רות'

כג. האריז"ל אומר (פרי עץ חיים שער חג המצות פרק ו) רמז נפלא: 'חרוסת' – זה אותיות: 'חס – רות', וע"ש בסוד הרמז הזה. ולדרכינו נאמר: כי 'חס' הוא בחינת 'מוחין' כמו שמבואר שם ש'חס' הוא גימטריא שם 'חיים', שיש בו גי' מוחין אהי"ה הוי"ה אהי"ה שעולה 68, וכבר ביארנו שג' המוחין הם מחיצה לתאות ניאוף, כמו שהסברנו ברמז של ג' מצות, וזה גם הרמז כאן ב'חס', כי החרוסת באה למתק ולתקן את המרור. ו'רות' – מרמז על רות המואביה – 'אמא של מלכות' (בב"ב צא), וכמובא בגמרא (ברכות ז): 'למה נקרא שמה רות? על שם שיצא ממנה דוד המלך שריווהו

ברכת המזון בכוס ברכת המזון, וזה כנגד ה'דרש', כי החלק של הדרש הוא החלק המתוק והמהנה של התורה, כמו אוכל טעים שמברכים עליו, כי החלק של הדרש בו יש הכי הרבה הנאה גשמית יותר משאר חלקי התורה.

והכוס הרביעית, היא הכוס של ההלל, שזה הדבר הגבוה ביותר שבו אנחנו מהללים ומודים לקדוש ברוך הוא ישתבח ויתעלה שמו. כי רבינו אמר בלקוטי מוהר"ן (תנייניא תורה ב), וז"ל: עֶקֶר שְׁעֵשִׂיעַ עוֹלָם הָבֵא – לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לְשִׁמּוֹ הַגָּדוֹל יִתְבָּרַךְ וּלְהַפִּיר אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, שְׁעַל יְדֵי זֶה סְמוּכִים וְקְרוּבִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. כִּי כָּל מֵה שְׁיִדְעִין וּמְפִירִין אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּיִתְרָה – סְמוּכִים אֵלָיו בְּיִתְרָה, עכ"ל. וכל זה שייך לחלק הסוד, דהיינו לדעת את ה' יתברך והנהגתו, שאז אפשר להודות לו על הכל, דהיינו להודות על הרעה כמו שמודים על הטובה, שזו בחינת 'שעשוע עולם הבא', כמבואר גם בתורה ד'.

הטעם הפנימי שלא מניחים את ה' כוסות בקערה

יז. והנה את היין אנחנו לא שמים בקערה של ליל הסדר, כלומר שהיין יש לו עבודה אחרת מהדברים שנמצאים בקערה. וכמו שביארנו שכל עבודת הקערה, היא שייכת ליציאה ממצרים, לצאת מכל התאוות של מצרים, שהם תאוות ניאוף ומזון, וכמו שנבאר. לעומת זאת היין כבר מרמז על משהו גבוה יותר, כבר על הזכייה לכל חלקי התורה.

קרבן פסח וקרבן חגיגה בימין ושמאל

יח. וכעת נדבר על הקערה בעצמה, כבר ביארנו ש'הקערה' בעצמה היא בספירת המלכות, וששלוש המצות מרמזות על ג' המוחין חכמה, בינה, דעת (או הכתר, במקום שמונים דעת לא מונים כתר, וכן להיפך). ונמשיך הלאה: הזרוע שבצד ימין שבקערה מרמז על קרבן הפסח, בספירת החסד. ובצד שמאל יש ביצה שהיא כנגד 'קרבן חגיגה' – והיא בספירת הגבורה. ויוצא שבראש, יש לנו שלוש מצות, ובצדדים מימין ומשמאל יש לנו שתי קרבנות: בצד ימין – זרוע כנגד קרבן פסח, ובצד שמאל – ביצה כנגד חגיגה.

הטעם שקרבן פסח הוא בחסד

יט. כשהקב"ה גאל אותנו במצרים, נאמר (יחזקאל טו, ז) "וְאֵת עַרְם וְעֶרְיָה", ודרשו חז"ל (שמות רבה א, לה) בלא מעשים טובים – שאין בידם מעשים ליגאל בהן, ע"כ. נמצא שכל מה שהקב"ה פסח על בתינו, כמו שכתוב (שמות יב, כז) "זָבַח פֶּסַח הוּא לָהּ אֲשֶׁר פֶּסַח עַל פְּתֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם בְּנִגְפוֹ אֵת מִצְרַיִם וְאֵת פְּתֵינוּ הִצִּיל", הוא חסד חנינם, כי לא היה לנו שום מצוה כדי להינצל על ידה, ולכן קרבן פסח הוא בחסד.

קרבן חגיגה בביצה ובגבורה

כ. החגיגה שבצד שמאל היא בגבורה, יש לה בחינה של 'צמצום'. ונבאר קצת: ידוע שהענין שאוכלים את הביצה בליל הסדר כתוב בשולחן ערוך (או"ח תכה, א) וז"ל: ביום ראשון של פסח יהיה לעולם ט' באב וסימן (במדבר ט, יא): "עַל מִצְוֹת וּמִרְדִּים יֹאכְלֶהוּ", (מצות מרמז

שיעור הכזית הכי קטן

כו. ולמה אני אומר כזה שיעור קטן, כי הנה מקובל אצל הספרדים ששיעור כזית הוא חצי ביצה, וכמו שכתוב בשולחן ערוך (א"ח תפו, א) ביצה זה בערך חמשים וארבע גרם, וא"כ חצי ביצה שזה כזית זה עשרים ושבע גרם. אבל זה שיעור מאוד מאוד גדול, וגם תמוה כי אין כמעט זיתים בגודל הזה של חצי ביצה. ובפרט שהרמב"ם כתב שהוא שלישי ביצה (ע"ש במשנה ברורה) ולכן הרבה פירשו את השולחן ערוך שחצי ביצה לאו דוקא אלא חלק מביצה והכוונה לשלישי ביצה. וכך מקובל בהרבה קהילות אשכנז. ולפי"ז כזית הוא בערך שמונה עשרה גרם. אכן שיטת הגר"ח וולאזין ש'כזית' הוא כמו הכזית המצוי בזמנינו, והוא שש גרם בסך הכל, ויש הרבה פוסקים שהסכימו איתו. ע' בקונטרס שיעור הכזית של הרב הדר מרגולין שליט"א, שהאריך והוכיח את זה. ויש בזה נפקא מינה למעשה, להקל בשביל חולים שלא יכולים לאכול.

וכאן שאנחנו רוצים מאוד למעט באכילת כרפס, כי הכרפס מרמז על השעבוד הקשה, וזה הטעם בפנימיות שלא אוכלים כרפס רק פחות מכזית. ולכן ניקח את השיעור הכי פחות של כזית, כי הרי גם בכלשהוא יוצאים ידי חובה. וכל זה כדי לרמז לנו שלא צריך לעבוד קשה ולהתייגע הרבה על הפרנסה, ובהשתדלות מועטת יוצאים ידי חובה, והקב"ה ישלח ברכה גדולה בעשה ידינו.

הטעם בפנימיות להטביל את הכרפס במי מלח

כו. ומטבילים את הכרפס דוקא ב'מי מלח', וגם כאן המנהג במי מלח דוקא, אע"פ שאפשר גם במיין לימון וכו'. כי בענין המלח קראנו בפרשת ויקרא (ויקרא ב, יג) "וְלֹא תִשְׁבֵּית מִלַּח בְּרִית אֱלֹהֶיךָ מֵעַל מִנְחֹתֶיךָ עַל כָּל קִרְבָּנְךָ תִּקְרִיב מִלַּח", 'מלח' – זה 'ברית מלח'. והברית מלח שצריך לכרפס, זה בחינה של שבירת 'תאות ממון', של העבודה קשה ס' רבוא שעבדו בפרך – 'כרפס'.

ונבאר קצת: רבינו אומר בליקוטי מוהר"ן (תורה כ"ג ח"א) שע"י ברית 'מלח' – מתקנים את תאוות ממון, וז"ל: 'בְּרִית' – הוא בְּחִינַת מִלַּח, הַמְּמַתֵּיק מְרִירוֹת וְעֵצְבוֹן הַפְּרִנְסָה, כַּמּוּבָא בַּזֶּהר (יח"ח ח"א דף רמ"א): אֱלֵמְלָא מִלְחָא, לֹא הָיוּ עֲלֵמָא יְכֻלֵי לְמַסְבֵּל מְרִירוֹתָא וְזָהוּ (בַּמְדָּבָר יח, יט): "בְּרִית מִלַּח עוֹלָם הוּא" וכו', "אַל תִּשְׁבֵּית מִלַּח בְּרִית אֱלֹהֶיךָ". ומביא רבינו שם את הגמ' (פְּתוּתוֹת סו:) – שהיו בירושלים אומרים משל: "מִלַּח מְמוֹן חֶסֶד" – מי שרוצה שהממון שלו יתקיים, זה ע"י שיחסר ממנו לצדקה ואז יתקיים הממון, מלח מרמז על קיום ושימור הדבר, ומסיים רבינו: 'כִּי עַל יְדֵי מִלַּח – נִתְמַעַט אֲצִלּוֹ תְּאֹת מְמוֹן'. וכל זה מרמזים בהטבלה של הכרפס ב'מי מלח'.

כשיוצאים ממצרים מתקנים את התאוה הכללית

כח. ולסיכום: כששמים את הקערה מכוונים שזה כנגד המלכות, כי הקערה היא בחינת המלכות שכוללת בתוכה את כל הספירות. ושמים למעלה את שלושת המצות, ומכוונים שהמצות הם כנגד 'מוחין דאבא' שיש בהם ג' מוחין חכמה בינה דעת, וע"י אכילת 'מצה שמורה', יש כח של 'מוחין דאבא' לעשות לנו מחיצה מפני

להקב"ה בשירות ותשבחות, שזה 'העשרה מיני נגינה' שבהם נכתב 'ספר תהלים' (פסחים ק"ז), וזה הסוד של 'תיקון הכללי'. וזה רמזו בחרוסת: 'חס – רות' כלומר, שהקב"ה חס עלינו ועל המרירות שיש לנו מפגם הברית, ונתן לנו עשרה מיני נגינה שבתהילות דוד המלך שיצא מרות. וכל התיקון הזה רמזו בהטבלת המרור בחרוסת.

את הכורן טובל בהרבה חרוסת ובהיסבה

כד. המרור שביסוד זה המרור שמשמשים בו ב'כורן', לוקחים מצה וכורן בה את המרור ומטביל אותה בחרוסת. ומנהג ישראל לשים בכורן יותר חרוסת מאשר בפעם הראשונה כששמים את החרוסת במרור. ולמה? כי ה'כורן' – זה כהלל הזקן כמו שאומרים בהגדה: "זָכַר לְמִקְדָּשׁ בְּיָמֵינוּ יְחֻדְשׁ, כְּהַלֵּל הַזָּקֵן שֶׁהָיָה כּוֹרֵךְ וְאוֹכֵל בְּבֵית אֶחָת. לְקִיָּם מַה שֶּׁנֶּאֱמַר "עַל מִצּוֹת וּמִרְדִּים יֹאכְלֵהוּ" בְּהִסְבָּה, ע"כ. את ה'כורן' עושים בהסיבה, שמרמות על מנוחה, כלומר שיש לנו כבר מנוחה מהיצר הרע, כי כאן כבר מגיעים לתיקון השלם ל'מרור'.

אולם את המרור שהוא ב'תפארת' אוכלים בלי הסיבה, כי עדיין אנחנו לא משתפים את המוחין – שהם המצות עם המרור, ולכן התיקון עדיין הוא לא תיקון גמור, ולכן גם טובלים רק במעט חרוסת ולא אוכלים בהיסבה. כי המרור הראשון שבתפארת, שמרמו על הגוף – 'תפארת גופא' (פתח אליהו), וכבר כתב רבינו בלקוטי מוהר"ן (תורה כ"ב אות ה) על הגוף שהוא עז בתאוותיו, שכל זה מרמו שעדיין אין תיקון גמור. אולם כשמגיעים לכורן, שכבר כורכים את המרור עם המצות, שהם המוחין שהם מחיצה כנגד תאוות ניאוף, אתה יכול לטבול אותם בהרבה חרוסת, לרמז הרבה על 'חס רות' דהיינו 'תיקון הכללי', כי כבר ב'כורן' מגיעים לתיקון שלם.

כרפס בהוד - למעט בעבודה קשה

כה. הגענו אל הכרפס שהוא ב'הוד', האריז"ל הקפיד מאוד לאכול דווקא כרפס, וגם האשכנזים שיש להם מנהג אבות לקחת תפוח אדמה, או בצל, ולכאורה כדאי להם לשנות את המנהג, כי לכולי עלמא העיקר בכרפס – 'עלי סלרי', (והסיבה שנהגו לאכול בארצות אשכנז 'תפוח אדמה' כי לא היה להם כרפס). ואומר האר"י, כרפס – נוטריקון ס' פרך, שזה ששים ריבוא ישראל שעבדו בפרך. ולכן ה'כרפס' ב'הוד', בזוהר פרשת פינחס (רעיא מהימנא ח"ג דף רמג), וז"ל: בְּיַרְךָ שְׂמֵאלָא דִּיעֻקֵּב, דְּאִיהוּ הוֹד', דְּבִיָּה אֲתָמַר (איכה א, יג) "נִתְנַנְנִי שׁוֹמְמָה כָּל הַיּוֹם דְּוָה" – הוד, מִסְטָרָא דְּהוֹד וכו'. וכל זה מרמז על הקושי והפרך.

יש הלכה בכרפס שצריך לאכול אותו דווקא פחות מכזית, כמו שכתוב בשולחן ערוך (א"ח תעג, ח). ולמה? כי הכרפס נמצא ב'הוד' וזה מרמז על השעבוד הקשה שעבדו בו ששים ריבוא ישראל, ולכן לוקחים ממנו מעט, חתיכה שהיא פחות מכזית – כחמש גרם לפי השיעור הכי קטן, כדי לזכור את העבודת פרך שעבדנו ס' רבוא.

אלא שבמצה יש שתי בחינות: התורה קוראת למצה (דברים טו, ג): "מצות לחם עני". והזהר הקדוש פרשת תצוה (ח"ב דף קפג:) קורא למצה 'מִיִּכְלָא דְאֶסְוֹתָא' (מאכל הרפואה). כי יש במצה את שני ההפכים האלו: מצד אחד המצה היא לחם עוני – שמרמזת על העבדות, שמאכילים את העבדים מצות, וזה בחינת המצה שאכלנו במצרים. ומצד שני המצה היא לחם של רפואה, שאכלנו אותו כשיצאנו ממצרים.

ton - זחע נטויה שבא גאל אותנו הקב"ה לבדו

לא. נחזור לקערה: בצד ימין של הקערה יש את הזרוע שהיא זכר לקרבן פסח, שהוא בספירת ה'חסד'. ונסביר יותר: אומרים בהגדה: "ועברתי בארץ מצרים" – אני ולא מלאך. "והפיתו כל-בכור" – אני ולא שרף. "ויבכל-אלהי מצרים אעשה שפטים" – אני ולא שליח. "אני יהוה" – אני הוא ולא אחר, ע"כ. הקב"ה גאל אותם במצרים בכבודו ובעצמו. הענין הזה שהקב"ה עושה משהו לבדו – זה נקרא 'התגלות חסד', כי כשהקב"ה עושה חסד – הוא לא משאיר לאף אחד שום עבודה, כי בחסדו – הוא עושה את הכל. רבינו אומר בליקוטי מוהר"ן (תורה ד' תניינא) שזה הבחינה של (ישעיה סא, ו): "ואתם כהני ה' תקראו משרתי אלהינו ואמר לכם" – שלא תצטרכו לעשות כלום, ובכך אנחנו נחשבים לכהנים ואנחנו נמצאים במידת חסד, עד שאפילו הדברים ההכרחיים לאדם לטרוח בהם גם הם יעשו מאליהם, וכמו שכתוב (שם, ה) "ועמדו זרים ורעו צאנכם ובני נכר אפריכם וכדמיכם, ואתם כהני ה' וכו'", שלא תצטרכו שום השתדלות, וזה החסד הגדול של השם יתברך. פסח זה בחינת: 'אני ולא מלאך אני ולא שרף אני ולא שליח אני ולא אחר', הקב"ה גאל אותנו לבדו בזרוע נטויה, וקרבן פסח נמצא בחסד ולכן הזרוע שבצד ימין של הקערה היא ב'חסד'.

כשמסדרים את הקערה להתפלל על ההשגות האלו

לב. ונאמר כאן דבר חשוב: אנחנו לומדים את הכוונות של הקערה, ולכן כדאי שזה יהיה התפקיד של בעל הבית (לאשה יש מספיק עבודה לעשות), ובזמן שאנחנו מסדרים את הקערה לפי הסדר של האר"י ז"ל ואנחנו מכוונים את הכוונות שלמדנו, זה זמן מאוד טוב להתפלל, ולכן כשמניחים את ג' המצות בקערה, יכוון בתפילה שהקב"ה יזכה אותנו למוחין שיש במצה שמורה, ותהיה לנו מחיצה כנגד 'תאוות ניאוף'. ואחר כך שמים את הזרוע בצד ימין של הקערה, ומכוון על 'חסד', וכשם שהקב"ה פסח עלינו, כך יהי רצון לפניך שתהיה לנו הפרנסה בקלות ובשפע גדול, מידך המלאה והרחבה העשירה והפתוחה.

פסח הוא זמן של עשירות דקדושה

לג. פסח עניינו פרנסה בעשירות דקדושה בלי 'תאוות ממון', כמו שרבינו הקדוש אומר בליקוטי מוהר"ן (תורה א' תניינא) שחג הפסח משבר את תאוות ממון, וזה ע"י השפע שקיבלו עם ישראל בביות מצרים ובביות הים, שהיה לנו כל כך הרבה שפע, עד שבלו שפתותינו מלומר 'די', ואז נשברה 'תאוות ממון'. כי כתוב בגמרא ברכות (דף ט) 'לדרוש את הפסוק: (שמות יב, לו) 'וה' נתן את חן העם

תאות ניאוף'. המדרש (בראשית רבה טו, ד) אומר שכל הגלויות נקראים על שם 'מצרים'. רבינו מבאר בליקוטי מוהר"ן תורה ל"ו הנ"ל, שלכל אומה יש לה תאוה שמוחדת לה, אבל יש 'תאוה כללית' שקיימת בכל השבעים אומות – שהיא 'תאות ניאוף', והיא כוללת את כל ה-70 תאוות, וזו היה מצרים.

איך אמר יוסף לשבטים שקר - שבאו לראות את ערות הארץ

כט. ולכן יוסף אומר לשבטים: "כי ערות הארץ באתם לראות" (בראשית מב, יב), ולכאורה קשה, הרי זה לא נכון, השבטים לא היו מרגלים, ואיך יוסף יאמר להם שקר, ועוד איך יתכן ששקר כזה יהיה כתוב בתורה. בליקוטי מוהר"ן (תורה מ"ו ח"א) רבינו מביא את הזוהר (פרשת בלק ח"ג דף רת): שאומר שלא ייתכן שבלעם ישבח את עצמו ויאמר: "נאם שמע אמרי אל וידע דעת עליון" (במדבר כד, טו) אם הוא לא היה באמת יודע, כי לא היה נכתב שקר כזה בתורה. ולכן מקשה שם רבינו, כתוב שהמרגלים שקרו אמרו (שם יג, לב): "ארץ אכלת יושביה הוא", ואיך השקר שלהם נכתב בתורה?

ולכן רבינו מחדש שבאמת מה שהם אמרו זה לא שקר, כי בפנימיות יש בזה אמת, וז"ל: 'יש לרמוז "ארץ אכלת", פלומר שאכילתה והשפעתה, הוא מבחינות יושביה, שהוא בחינות "יושב יעקב" – שהוא מידת אמת, ע"כ. וזהו שכתוב (בראשית ל, א): "יושב יעקב... בארץ כנען", שזה בחינת (מיכה ז, ט): "תתן אמת ליעקב" – יעקב הוא המשפיע את הפרנסה וכל השפע לארץ ישראל. וזה האמת שיש ב"ארץ אכלת יושביה".

אותו דבר נוכל להסביר גם בענין של יוסף: אומר לשבטים: "כי ערות הארץ באתם לראות", וקשה והרי זה שקר וכו'? אלא שבאמיתות יוסף אמר אמת, והכוונה: שבאמת אתם עתידים לראות את "ערות הארץ", שזה הבחי' של גלות מצרים שהיתה ארץ של ערוה – של תאוות ניאוף, ולכן דוקא במצרים שהיא "ערות הארץ" נעשה בה התיקון של כל ק"ל (מאה שלושים) שנים של חטא אדם הראשון.

האם אכלנו מצות במצרים או כשיצאנו

ל. אומרים בהגדה: 'היא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים' – זה לחם העוני שאכלו אבותינו במצרים. – אבא שלי תמיד שואל בתחילת ההגדה, והרי לכאורה לא אכלנו מצות במצרים, אלא רק כשיצאנו ממצרים וכמו שאומרים בהגדה: מצה זו שאנחנו אוכלים על שום מה? על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיין, עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא וגאלם מיד, ע"כ. והתירוץ: מסופר על האבן עזרא שהיה מסתובב בעולם, ופעם הגיע להודו וראה ששם בהודו אופים מצות. אמר להם: 'מה קרה לכם גויים אופים מצות? אמרו לו: בזה אנחנו מאכילים את העבדים... כי מצות זה דבר שעומד כמו יציקה בבטן, וזה לא מתעכל מהר, וככה העבדים לא דורשים הרבה אוכל. ואומר האבן עזרא שגם המצרים האכילו אותנו במצרים מצות, ולכן כתוב: 'היא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים' – אכלו מצות כבר במצרים, ולא רק שיצאנו.

שמים את החרוסת שהיא ב'נצח', ותכוון שאת המרור מטבילים בחרוסת שזה ה'תיקון הכללי'.

בכרפס שהוא ב'הוד' לוקחים ממנו רק מעט (5 גרם) שזה מרמז על חובת ההשתדלות שהיא קטנה אפילו פחות מכזית, ומטבילים את הכרפס במי מלח, ומכוונים שזה 'מלח ברית' – שהמלח משבר את תאות ממון, בחינת הצדקה שמתקנת את הממון. ואפשר לכוון בזמן טיבול הכרפס להתנדב סכום לצדקה, וזה דבר מאוד מסוגל, וזה ה'טבול' האמיתי במי מלח, שהרי 'מלח ממון – חסר'.

וכעת מגיעים ל'יסוד' שזה המרור השני שלוקחים אותו לכורך, וכששמים את המרור של היסוד מכוונים על תיקון היסוד, שאני כורך את המרור (שזה בחי' מרירות פגם ניאוף) – עם המצות שהם ה'מוחי' – שהם מחיצה לתאוות ניאוף, ומטבילים בהרבה חרוסת כדי למתק את המרור לגמרי, וגם אוכלים אותו בהסיבה.

בליל הסדר יש שבירה לכל התאוות

לו. כשיש לנו קערה כזאת יפה שהיא המלכות, והיא מקבלת בתוכה את כל הספירות, יש לזה את הכוח למתק את כל הדינים והגבורות, ואת תאוות ניאוף, ואת תאוות ממון. אבל ליל הסדר הוא גם שבירה של 'תאוות אכילה', כי בליל הסדר לוקח זמן עד שמגיעים לאוכל – אחרי ה'מגיד' הארוך, וזו שבירה גדולה מאוד לתאוות אכילה.

לאכול ביצה ושקדים בתחילת הסדר שלא להיות רעבים מד

לז. כל שנה אני אומר שכדאי להיות קצת רעב אבל לא יותר מדי, כי אז לא יכולים להתרכז בסדר בגלל שרעבים, וממהרים בקריאת ההגדה שזה העיקר של ליל הסדר, ומחכים כבר להגיע ל'שולחן עורך'. ולכן המנהג שלנו מהבית של ההורים, כמו שכתוב בהלכה, שמחלקים קליות ואגוזים ושקדים, ותמרים, ומברכים אחרי הקידוש בורא פרי העץ ואוכלים – כדי לשבוע קצת, וגם אוכלים ביצה. (היינו אומרים בהלצה: "קדש 'ביצה' ורחץ כרפס וכו') וזה קצת סותם את התיאבון כדי שנוכל לקיים את מנהג ישראל להאריך בקריאת ההגדה, ולהגיד פירושים וחיידושים.

יש כאלו שמתחכמים ואומרים – בואו נגיע לשולחן עורך, ואחרי האוכל נגיד את כל הפירושים. וזה ממש לא שייך ולא מעשי, כי כבר אחרי שתי כוסות, ואחרי אוכל ובשר – אין כח לכל החידושים, ולכן צריך לעשות את כל הפירושים והחיידושים – בין כוס ראשון לשני, בזמן של קריאת ההגדה. כמו שהיה אומר מרן רבינו הרב עובדיה יוסף זצ"ל, כתוב (פסחים קט"ו): "בלע מצה יצא" – אבל בלע הגדה לא יצא' – ולכן צריך לומר את ההגדה במתינות, זה עיקר המצוה של 'סיפור יציאת מצרים'. וזה שאנחנו עדיין רעבים, וכל הבית מריח את התבשילים הטעמים – זה בא לשבור את תאוות האכילה.

סיכום שבירת התאוות

לח. ולפי זה יוצא שבליל הסדר אנחנו שוברים את ארבעת התאוות – ממון, ניאוף, אכילה וכבוד. הענין המרכזי של ליל

ב'ענין מצרים וישראל' – אמר ר' אמי: מלמד שהשאלום בעל כרחם, איכא דאמרי בעל כרחם דמצרים, ואיכא דאמרי בעל כרחם דישאל... בעל כרחם דישאל – משום משאוי הדרך. עם ישראל לקח את הממון בעל כורחו, וקשה וכי ראית פעם שצריך להכריח בן אדם לקחת כסף (הרי כל אדם רוצה ממון), הרי כמה שהכסף יותר כבד סימן שיותר כסף ואדם שמח בזה. אלא מכאן הראיה שנשבר להם 'תאוות ממון'.

חג ה'פסח' – המהות שלו היא חסד השם, פרנסה בשפע בלי צורך להתאמץ ובלי שום השתדלות. וזו הכוונה בהנחת הזרוע בקערה, הזרוע זה הבשר של היד, וכתוב (ירמיה י"ז): "כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהֵי הַגִּבּוֹר אֲשֶׁר יִבְטַח בְּאָדָם וְשֵׁם בְּשָׂר זָרְעוּ וְמִן ה' יִסּוּר לְבוֹ", וכתוב (שם ז'): "בְּרוּךְ הַגִּבּוֹר אֲשֶׁר יִבְטַח בַּה' וְהָיָה ה' מְבִטְחוֹ". יד ימין – היא ה'מיומנת למלאכה', ואני מכוון בזמן הנחת הזרוע בקערת הסדר – על שבירת 'תאוות ממון', ואני יודע שאני מתפרנס רק בחסד השם יתברך, רק הוא מפרנס אותי, בבחינת: 'אֲנִי וְלֹא מִלְאָךְ אֲנִי וְלֹא שֶׁרֶף אֲנִי וְלֹא שְׁלִיחַ אֲנִי וְלֹא אֲחֵר' – פרנסה ישירות מהקדוש ברוך הוא. וזו ברכה שמיוחדת לארץ ישראל כי בחוץ לארץ, השפע מושפע דרך השבעים שרים של הגויים, והם מתערבים בפרנסה.

המנהגים בזרוע

לד. יש שנוהגים לקחת 'זרוע של כבש' – וזה הכי מהודר, ויש כאלו ששמים שוק של עוף או כנף של עוף, ומי שיכול להדר עדיף לקחת 'זרוע של כבש' מכובד, זו סגולה טובה לרמז על שפע של פרנסה, (בדיוק הפוך מה'הוד' של הכרפס, בזרוע מהדרים על חתיכה מכובדת). ואמנם, לא אוכלים את הזרוע בליל הסדר ובפרט אם היא צלויה, כי זה לזכר קרבן פסח ומכיון שעדיין אין לנו בית מקדש, ואין לנו קרבן פסח, (בעז"ה הגאולה קרובה נקריב קרבן פסח ונאכל פסח כמו שצריך), וכל זה ב'חסד'.

סיכום הכוונות בסידור הקערה

לה. בצד שמאל של הקערה שמים את הביצה, שהיא בספירת הגבורה, וכשמים אותה צריך לזכור את חורבן בית המקדש, ולזכור שאנחנו עדיין בגלות, הביצה שהיא עגולה והיא מסמלת אבלות, והיא באה במקום קרבן חגיגה, שיש לנו צמצום שמרומז בגבורה בחג שלנו, כי 'חגיגה' לשון 'חגו חגא' (חגיגה דף י"ג), ויש לנו מיעוט בגלל שאין לנו בית המקדש ולכן הביצה שמרמזת על החגיגה היא בספירת הגבורה.

אחר כך מניחים את המרור במרכז הקערה שנמצא ב'תפארת' מרמז על מרירות הגוף שהוא עז וחזק בתאוות שלו. ומיד אחר כך שמים את החרוסת – שהיא ב'נצח'. וזוכרים את רבינו הקדוש – 'נחמן' גימטריא 'נצח'. ואם קורה שיש עיכוב עד שעושים קידוש, אפשר בינתיים לומר 'תיקון הכללי' – בזמן הנחת החרוסת, ואפשר גם בזמן שמכניסים את החרוסת, כי החרוסת זה הבחינה של 'תיקון הכללי', כמו שאמרנו 'חרוסת' נטריקון: 'חס רות', ומרות – יצא דוד שאמר לקב"ה שירות ותשבחות ספר התהלים שזה הבחינה של עשרה מיני נגינה של 'תיקון הכללי', והחרוסת היא תיקון למרור. ולכן מיד אחרי שמים את המרור של ה'תפארת' – מיד

וצריך לכוון שאחרי שגמרנו עם כל ארבעת התאוות – כמו שרמזנו קודם את התיקון שלהם, אז שותים את ארבע כוסות יין, כי אנחנו רוצים לזכות לתורה, וזה ארבע בחינות פרד"ס של התורה (פשט, רמז, דרש סוד), שהם ארבעת החלקים של התורה וכמו שהארכנו לעיל להסביר איך בכל כוס וכוס נכנסת אחת מהבחינות.

בליל הסדר הכל הוא בכח 'איתערותא דלעילא'

מא. ברוך השם יש לנו לילה מסודר – ליל שימורים, ויש בלילה הזה הרבה השפעות, אבל כל ההשפעות הם באות מלמעלה שלא על ידינו, הכל בבחינת 'איתערותא דלעילא', וכמו שביאר ר' נתן בלקוטי הלכות (פסח ה'), כדי שלא יתקלקל האור והשפע בכלים שלנו שאינם מתוקנים עדיין, לכן הקב"ה נתן לנו אור ב'איתערותא דלעילא' כשהוא כבר מצוייר. ומבואר בהאריוז"ל שאת כל האורות העצומים שקבלנו בליל הסדר הם מתחלקים לארבעים ותשע ימי העומר, ובכל יום מספירת העומר על ידי העבודה שלנו אנחנו זוכים לבחינה אחר בחינה, עד שמגיעים לחג השבועות, שבו אנו זוכים לקבל את כל האורות האלו, וזוכים לכל חלקי התורה הקדושה על ידי עבודתנו, אמן.

שבת שלום ומבורך. עריכה: ליאור גבע

הסדר זה לשבור את 'תאוות ניאוף' (כמו שהסביר רבי נתן בליקוטי הלכות פסח ה') וזה על ידי אכילת מצה שהיא 'מוחי' – שהם מחיצה בפני תאוות ניאוף. ואת 'תאוות ממון' שברנו ע"י ה'הוד' – שמיעטנו באכילת הכרפס, שזה הענין למעט בטורח של הפרנסה. וב'חסד', קבלנו 'עשירות דקדושה', וכאן התחברו ה'חסד' וה'הוד' כדי לשבור את 'תאוות ממון'. את 'תאוות כבוד אפשר לשבור ע"י המנהג של 'בבהילו' ששמים לכל אחד את הקערה על הראש עם מכה קטנה, וכן שפתאום נשפך יין על החולצה והקיטעל החדשים – וזה שובר את הכבוד.

ויש כאן נקודה חשובה: בליל הסדר צריך מאוד להיזהר מהחמץ של הכעס שבא מכבוד וגאווה – שזה החמץ הרוחני שבלב, כי לרוב יש בסדר משפחה מרובה, ויש הרבה אנשים, וכל אחד עושה כרצונו, ולא תמיד כרצון בעל הבית והאבא, ופה איזה ילד שפך משהו, ויש בלאגן וכו', וזו העבודת ה' של ליל הסדר לשבור את 'תאוות כבוד', ואת הכעס שבא ממנו.

ד' התאוות רמוזים בד' אבות נזיקין

לט. כל ד' התאוות הם הבחינה של ד' אבות נזיקין (בב"ק ב:). השור, הבור, המבעה, וההבער. 'שור' – זה מלשון ראייה, כמו שכתוב (במדבר כג, ט): 'כי מראש צרים אָרְאָנוּ וּמִגְבְּעוֹת אֲשׁוּרָנוּ', וזה ענין של 'תאוות ניאוף', כי היא מתחילה בעיניים, כמו שכתוב (שם טו, לט): 'וְלֹא תִתְּרוּ אַחֲרַי לְבַבְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם – אֲשֶׁר אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם'. 'בור' – 'תאוות ממון' כמו 'בור בלי תחתית', כמו שאמרו במדרש (קהלת רבה א, לב) "יש לו מנה רוצה מאתיים", וכמו שמבואר בלקוטי מוהר"ן תורה כ"ג ש'בור' הוא 'תאוות ממון'. 'מבעה' זה השן, שבירת תאוות אכילה, שממתנינים עד שולחן עורך. 'הבער' – זה הכעס והכבוד, שצריך להיזהר בליל הסדר לא להגיע ח"ו לידי כעסים גדולים, היפך מחירות, שאדם נעשה עבד למידותיו הרעות, ולכן העבודה לשבר את כל ארבעת התאוות.

צריך לחזור את התורה ד' פעמים לפני שאומר

מ. אמרנו שהיין של ד' כוסות, מרמז על התורה, וזה גם מרמז על זה שמשא כשהיה מלמד את התורה, היה שונה אותה ד' פעמים, כמובא בגמרא (עירובין נד:), ודבר זה יש בו גם נפקא מינה להלכה שלא לקרוא בתורה בציבור, עד שחזרת על הפסוקים ד' פעמים, כמו שהקב"ה חזר על התורה בינו ובין עצמו עד שאמרה, וכמו שכתוב (איוב כח, כז): "אֲזַי רָאִהוּ וַיִּסְפְּרָה הַכִּינָה וְגַם חִקְרָה" (שהקב"ה הכין את התורה לפני שנתן לנו אותה 4 פעמים) ובפסוק הבא כתוב: "וַיֹּאמֶר לְאָדָם הֵן יִרְאֶת ה' הִיא חֲכָמָה וְסוּר מִרְעַע בִּינָה", שרק אז שהקב"ה לימד למשה את התורה.

וכן כשאדם דורש, צריך להכין קודם, כמו שאמר רבינו בלקוטי מוהר"ן (תניינא תורה ק"ח), וז"ל: הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכִיכּוּל, רוּאָה וְסוּפֵר וּמְכִינ וְחוֹקֵר דְּבִרֵי הַתּוֹרָה אַרְבַּע פְּעָמִים קִדְּם שְׂאוּמְרָה, וְאַחַר כֵּן מְגַלָּה אוֹתָהּ לְהַעֲלֹם. מִכָּל שֵׁבֶן בֵּן אָדָם, שְׂצָרִיף לְחֹשֶׁב וְלַעֲיִן וְלַחֲקֵר וְלִבְרַר הַדְּבָרִי תוֹרָה בְּמַחְשְׁבָתוֹ תִּחְלָה הַיֵּטֵב, קִדְּם שְׂאוּמְרָה, עכ"ל.